

ÉNEK-ZENE

9-10. évfolyam

Célok és feladatok

A gimnáziumi énekoktatás legfontosabb célja, hogy a zene az életmód szerves részévé váljék. Hatása érzelmi és értelmi vonatkozású, jellemformáló ereje és szerepe van. A közös zenei tevékenység, a csoportos muzsikálás élménye, az aktív zenei cselekvés öröme arra ösztönzi a tanulót, hogy a közösség tevékeny és felelős tagja legyen.

A középiskolai énekoktatás a korábban megszerzett ismereteket, készségeket aktív zenélési módokat összegzi és az életkori sajátosságokból adódóan fejlettebb szintre emeli. Hozzájárul a zenei világgép kialakításához.

Cél, hogy az ének-zenei nevelés járuljon hozzá a zenei világgép kialakításához, érvényesüljön érzelmi és értelmi vonatkozású hatása, a zenei ízlés formálása, a kritikai képesség fejlesztése, a nemzeti identitástudat formálása, a magyar népzene, a nemzeti hagyományok megismerése, a lakóhely hagyományainak megismerése. Tanulják meg a Bányász Himnuszt, ismerjenek meg néhány bányász-dalt, emlékezve Tatabánya bányásmúltjára. A zenetörténeti korszakok legfontosabb jellemzőinek megismertetése, a nyitottság kialakítása az új befogadására. Az érzelmi-értelmi képességek fejlesztése mellett kiemelt fontosságúként kell kezelni a tanulói személyiség egészének fejlődését szolgáló tevékenységterületeket, a különféle műveltségi területekkel történő kapcsolódások keresését. Fejleszteni kell a képességterületi és nevelési integrációs alkalmakat is. Lehetőséget kell teremteni arra, hogy a tanulók megfogalmazzák egyénileg és csoportosan is kialakított véleményeiket, azokat meg tudják vitatni és védeni, érvekkel alátámasztani.

Ebben az érzelmi szempontból is rendkívül érzékeny korban szükséges, hogy az eddigi tanulmányok során megszerzett ismereteik egységes világgéppé formálódjanak, használható műveltséggé szintetizálódjanak.

A tantárgy keretében a környezeti nevelés alábbi szempontjait igyekezünk megvalósítani.

A diákok ismerjék

- a természet zenei ábrázolásának módjait;
- a táj, a természet fontossága, megjelenése, jelentése a népdalokban;
- a zene közösségerősítő, közösségteremtő erejét;
- a népdalokban megjelenő természeti szimbólumokat, értsék azokat és lássák kapcsolódásukat az egyetemes (európai vagy keleti) szimbólumokhoz;
- a zajszennyezés fogalmát, a folytonos, túl hangos monoton zene veszélyeit és a csend jelentőségét.

A differenciált tanulásszervezési módszerek alkalmazása lehetővé teszi az egyes tanulók tudásának, képességeinek, érdeklődésének és érdekeltségének a megfelelő fejlesztését.

A közös zenei tevékenység, a csoportos muzsikálás élménye, az aktív zenei cselekvés öröme arra ösztönzi a tanulót, hogy a közösség tevékeny és felelős tagja legyen.

Kulcskompetenciák

Anyanyelvi kommunikáció

A zenei kommunikációs kompetencia a hangzó és a zenei jelrendszerbe írott jelentések, azok hangnemi, formai vonatkozásainak ismeretét és megfelelő önismeret alapján a saját mondanivaló közvetítésére az azokkal való bánni tudást jelenti.

A zenei írás lényegét tekintve természetes kommunikáción, nem csupán a technikai gyakorlást szolgálhatja, hanem a zenei anyag iránti érdeklődésre alapozva annak megszólaltatásában is képes belsőleg motiválni a tanulókat.

A zenehallgatás bármely formájának természetes tulajdonsága a kommunikációs képesség megléte és fejlesztése is.

Idegen nyelvi kommunikáció

Meg kell ismerni a tanulókkal az idegen eredetű zenei szakkifejezéseket. Az idegen szakkifejezések, használata, értelmezése kapjon megkülönböztetett figyelmet. A műdalok, európai és más földrészek dalainak eredeti nyelven történő megszólaltatására igény szerint lehetőséget kell adni.

A műdalok és más népek dalainak – alkalmasint eredeti nyelven történő – éneklésével, hallgatásával egyrészt kitér a tanuló látóköre, másrészt elősegíti más nemzetek értékeinek (nép- és műzenéjének) élményszerű befogadását.

Digitális kompetencia

Az információs és kommunikációs technikák alkalmazása igen fontos az énektanítási folyamatban. Fontos feladat lehet az eredményes fejlesztő munkához az internet használat, internetes információgyűjtés, a tanár által javasolt honlapok megkeresése. Elsősorban az oktató célú tematikus, műfaj-, hangszer- videó vagy zenetörténeti CD-ROM használata kiemelkedően fontos feladat.

A hatékony, önálló tanulás

A tanulók erre vonatkozó, családból hozott zenei tapasztalatai – a hallás utáni daltanítás esetében legalábbis – adekvátak lehetnek az iskolai éneklés, daltanulás módszerének alkalmazásával.

Szociális és állampolgári kompetencia

Az ének tanítás különösen sokat tehet abban, hogy érzelmi motiváló hatásával hozzájáruljon az önkifejezést mindenki számára egyaránt lehetővé tevő *saját énekhang* és az ún. *zenei anyanyelv* használatához.

Az éneklés révén, a saját kultúra megtapasztalásán túl más országok kultúrájának jellemzőit is megélik a tanulók, megtalálva az összekötő általános emberi érzéseket. Ezzel megtanulják becsülni a hazai értékeket, de tisztelni és szeretni más kultúrák értékeit is.

Az európai kultúra kimagasló szellemi értékeivel való aktív énekes tevékenység, kiemelten a kórusmuzsikálás az európai azonosságtudat természetes, érzelmileg motivált alakulását vonja maga után. Mindez sokat segíthet a formálisan is teljesíthető nevelési feladat megvalósításában.

Esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség

Az ének-zene tantárgy egyik legfontosabb feladata, a felnőtt élet egészére kiható önálló esztétikai értékítélet kialakítása.

A népdalanyag szövegtartalmával, a benne kifejezett erkölcsi, érzelmi tartalmakkal, más népek dalaira vonatkozó ismeretekkel, a meghallgatott zeneművekkel lehetőséget ad a megalapozott véleményformálásra a feldolgozás során.

Kiemelt fejlesztési feladatok

Énkép és önismeret

Az iskolai nevelőmunkának a személyiségfejlesztés kiemelt feladata, melyet az énkép, az önismeret alakításával a dalanyag, a tevékenység, a tanítás segítségével célként szem előtt kell tartania.

A szép, a kifejező egyéni és csoportos éneklés az önálló megszólalás természetes velejárójaként az önkontroll lehetőségét biztosítja.

A jellegzetes életkori sajátosságokból adódóan a mutáló hanggal nem szívesen énekelőket segíteni kell abban, hogy saját énképüket megerősítsék. Fel kell ismertetni velük, hogy életkorukból adódó problémájuk természetes.

Hon- és népismeret

Az azonosságtudat pedagógiai jelentősége az uniós csatlakozás során különösen megnőtt. El kell érni annak a képességnek a kifejtését a tanulóknál, amellyel a kulturális különbségekből is tudjanak közös nemzeti értéket kovácsolni.

Európai azonosságtudat – egyetemes kultúra

Az audiovizuális eszközök segítségével lehetőség adódik a kontinensek zenéjéhez kapcsolódó zenei anyagok, népszokások eredeti környezetükben történő bemutatására. Ezzel lehetővé válik az ismert hazai szokásoknak és távoli népek szokásainak egybevetése, a kulturális azonosságtudat alakítása a zene segítségével.

Aktív állampolgárságra, demokráciára nevelés

Fontos kialakítandó feladat az aktív állampolgári magatartáshoz szükséges részképességek elsajátítása.

A csoportos többszólamú éneklés, valamint a kórushangzás lehetőségének megismerésével – osztályközösségben, tanári és hangszeres segítséggel – kifejlődik az együttműködés, a másakra való odafigyelés, az alkalmazkodás készsége.

Környezettudatosságra nevelés

Az ének, a zeneművek, dalok segítségével a természet szeretete, értéként tisztelete és védelme kiváltható illetve feldolgozásuk közben az erre való tudatos odafigyeléssel megvalósítható

A tanulás tanítása

A szép, a kifejező *egyéni és csoportos éneklési készség* fejlesztésével, a stílushű előadásmód gyakorlásával és a zenehallgatás során átélt élményeken keresztül meggyőződhet a tanuló arról, hogy személyisége formálásának egyik legörömtelibb eszköze a művészetekkel való aktív, befogadói találkozás.

Testi és lelki egészség

A művészi értékre alapozott pedagógia segítséget ad ahhoz, hogy gyönyörűség legyen a tanuló számára az ének, a zene, és hozzájáruljon a mentális egészség alakításához.

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

Fejlesztéséhez az érdeklődés felkeltésére, természetes kíváncsiság mozgósító fenntartására, sikerélményre, egyéni és közösségi zenei, művészeti élmények biztosítására van szükség.

A tanulás-tanítás tervezésének és szervezésének fenti rendszerekben való átgondolása garanciát jelenthet nem csupán az ének-zene, hanem a többi, különböző területen folyó iskolai munka azonos irányba, a kompetenciák fejlesztésének irányába történő végzésére.

Fejlesztési követelmények

1. Zenei alkotóképesség

1.1. Interpretáció

Az éneklés sok diák számára az egyetlen aktív zenélési lehetőség. Középiskolában a megfelelő érzelmi és értelmi háttérrel a művészi önkifejezés szintjére emelhető. Az énekhang jelentse a tanuló számára a legtökéletesebb, bármikor igénybe vehető hangszert. Cél a kifejező énekhang mint eszköz továbbfejlesztése ahhoz, hogy a tanulók közelebb kerüljenek a magyar és egyetemes zeneirodalom remekeihez.

A csoportos és egyéni éneklés – tiszta intonációval, pontos ritmussal, érthető, kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával – a zenei hallás fejlesztője is. A közös éneklésből a többszólamú éneklésbe fejlődve a többszólamú hallás, hangközök tiszta intonálása, a tonalitás iránti érzék erősödése következik.

1.2. Improvizáció

A zenei alkotás, az improvizáció feltételezi a személyiség nyitottságát, fejleszti a zenei fantáziát. Alapját a már eddig megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek képezik. Az éneklés során elsajátított dallami, ritmikai elemek összefüggések belsővé válása segíti elő a zenei, művészi tevékenységben az alkotás mozzanatát.

A rögtönzési készség fejlesztésére a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek felhasználása ad lehetőséget az életre szóló tanulást is befolyásoló adalék lehet az önismerethez. A megtapasztalt saját, sikeres alkotás pedig az önbizalmat erősíti, elősegíti a *problémamegoldó gondolkodás* (a helyzet felismeréséhez, a megoldás kereséséhez és alternatív megoldásokhoz, az ismeretek alkotó alkalmazásához) szükséges képességek fejlesztését is.

A saját és mások rögtönzéseire való önreflexió, illetve reflektálás, a jó és rossz miérettjeinek megítélése a kritikai gondolkodás fejlődéséhez járul hozzá zenei eszközökkel.

2. Megismerő és befogadóképesség

2.1. Zenehallgatás

A zenei hallás fejlesztését szolgálja a hangzó zene megfigyeltetése, a zenehallgatás. Lehetővé teszi a zenei folyamat befogadását, megfigyelését, formai összefüggéseinek észrevételét, a zene valamennyi összetevőjének tudatosítását. Jól kiegészíti az éneklési készség formálását. A közös zenehallgatás egyre inkább a meglévő ismeretek alkalmazása, az ismeretlen zene megfigyelése felé irányuljon.

A zenei befogadóképesség fejlesztése a zenehallgatás segítségével történik. 9–10. évfolyamon a hosszabb szemelvények hallgatása lehetővé teszi átfogóbb összefüggések, formák, szerkesztési elvek, zenei megoldások megfigyelését. Mindezek tudatosítása a zenetörténeti korok általános művészeti jellemzőit, azok elhatárolódását és összefüggéseit érzékelteti. Mindezekkel párhuzamosan fejlődik a tanuló ízlésrendszere, véleménynyilvánítási készsége

A *zenehallgatás* területén a zene összetevőinek felismerése és értelmezése az elrendő cél, mely egyrészt *önálló munkára alapozva*, dokumentumok gyűjtésével, másrészt kisebb műhelymunkát igénylő elemzésekkel érhető el. Lehetőséget kell adni a nagyobb formák, a hangzás után jól követhető stílusjegyek felismerésére, a *társművészetekkel*, a felfedezhető hasonlóságokkal való összevetésre, a többször meghallgatott zeneművek műfaji jellegzetességeinek megfigyelésére.

2.2. Zenei hallás és kottaismeret

A gimnáziumban a zenei olvasás-írás jelrendszerének további fejlesztése a cél. A gyakorlás eljuttatja a tanulót a reprodukálás készségéhez. A szolmizációs és ABC-s hangnevek, illetve segítségükkel a kottaolvasás, a dallam/ritmus lejegyzése, a kottakép értelmezése a zenei reprodukció fontos elemei

Erre a tevékenységi területre az énekléshez, a zenehallgatáshoz, a zenei improvizációhoz, a zenei élményszerzéshez *eszközként* szüksége van a tanulóknak. Rendkívül fontos, hogy ezek a tevékenységek is mindenkor az énekelt vagy meghallgatott zenéhez kapcsolódjanak, levezetésük abból történjen

Önművelés

Fontos feladat az életkori sajátosságoknak megfelelő tanulási módszerek tudatosítása. A tanulók legyenek képesek korszerű könyvtár- és informatikai ismeretek birtokában – kotta, szakkönyv, szótár, lexikon, hangzó anyag, CD (CD-ROM) felhasználásával – részfeladatok önálló feldolgozására.

A zeneirodalmi alkotások megismerése hozzájárul más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez.

A tömegkommunikáció zenei műsorkínálatának figyelemmel kísérése, a szelektálás képessége, a rendszeres hangverseny-látogatás, az iskola zenei életének megszervezése és működtetése fontos eszköz ahhoz, hogy az értékes zene a fiatalok életének szerves részévé váljon.

Kollektív művészi tevékenység

A kollektív művészi munka valamennyi szintere: énekkar, zenekar, néptánc-együttes fejleszti az előadói készséget, bővíti az önkifejezés eszköztárát. Jelenti továbbá az önazonosság, a nemzeti és az európai kultúrával való azonosság képességét, amelyhez a közös zenei tevékenységben megélt, létrehozott érzelmi, motiváló hatásával mindegyik zenei tevékenység jelentősen hozzájárulhat.

Az ének-zene megmaradt tantárgyi struktúrája miatt különösen fontos a többi területre való rátalálás képességének fejlesztése, hogy legalább a saját műveltségterületen belüli megújulás a „Művészetek” műveltségi terület többi részterületével összehangoltan és egyirányú hatásban történjen. Ez lehetőséget teremt arra, hogy a tanulók az iskolai kereteken kívül is motiváltak legyenek az önművelődésre, az ismeretbővítésre, esetleg bekapcsolódjanak a muzsikáló közösségekbe.

Fejlesztési követelmények továbbá

Éneklés

Az éneklés sok diák számára az egyetlen aktív zenélési lehetőség. Középkorában a megfelelő érzelmi és értelmi háttérrel valóban a művészi önkifejezés szintjére emelendő. Az énekhang jelentse a tanuló számára a legtökéletesebb, bármikor igénybe vehető hangszert. Cél a kifejező énekhang mint eszköz továbbfejlesztése ahhoz, hogy a tanulók közelebb kerüljenek a magyar és egyetemes zeneirodalom remekeihez.

A csoportos és egyéni éneklés tiszta intonációval, pontos ritmussal, érthető kifejező szövegkiejtéssel, az előadásmód helyes megválasztásával a zenei hallás fejlesztője is. A közös éneklésből a többszólamú éneklésbe fejlődve a többszólamú hallás, hangközök tiszta intonálása, a tonalitás iránti érzék erősödése következik.

Zenei írás- olvasás

A gimnáziumban a zenei olvasás- írás jelrendszerének további fejlesztése a cél. A gyakorlás eljuttatja a tanulót a reprodukálás készségéhez. A szolmizációs és ABC-s hangnevek, illetve segítségükkel a kottaolvasás, a dallam-ritmus lejegyzése, a kottakép értelmezése a zenei reprodukció fontos elemei.

Zenehallgatás

A zenei hallás fejlesztését szolgálja a hangzó zene megfigyeltetése, a zenehallgatás. Lehetővé teszi a zenei folyamat befogadását, megfigyelését, formai összefüggéseinek észrevételét, a zene valamennyi összetevőjének tudatosítását. Jól kiegészíti az éneklési

készség formálását. A közös zenehallgatás egyre inkább a meglévő ismeretek alkalmazása, az ismeretlen zene megfigyelése felé irányuljon.

A zenei befogadóképesség fejlesztése a zenehallgatás segítségével történik. 9-10. évfolyamban a hosszabb szemelvények hallgatása lehetővé teszi átfogóbb összefüggések, formák, szerkesztési elvek, zenei megoldások megfigyelését. Mindezek tudatosítása a zenetörténeti korok általános művészeti jellemzőit, azok elhatárolódását és összefüggéseit érzékeltetik. Mindezekkel párhuzamosan fejlődik a tanuló ízlésrendszere, véleménynyilvánítási készsége.

Önművelés

Fontos feladat az életkori sajátosságoknak megfelelő tanulási módszerek tudatosítása. A tanulók legyenek képesek korszerű könyvtár- és informatikai ismeretek birtokában - kotta, szakkönyv, szótár, lexikon, hangzó anyag, CD (CD-ROM) felhasználásával - részfeladatok önálló feldolgozására.

A zeneirodalmi alkotások megismerése hozzájárul más művészeti ágak formanyelvének megértéséhez.

A tömegkommunikáció zenei műsorkínálatának figyelemmel kísérése, a szelektálás képessége, a rendszeres hangverseny-látogatás, az iskola zenei életének megszervezése és működtetése fontos eszköz ahhoz, hogy az értékes zene a fiatalok életének szerves részévé váljon.

Kollektív művészi tevékenység

A kollektív művészi munka valamennyi szintere: énekkar, zenekar, néptáncegyüttes fejleszti az előadói készséget, bővíti az önkifejezés eszköztárát.

9. évfolyam

Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységek

Éneklés 10 óra

Önálló népdaltanulás kottakép alapján
Autentikus előadásra való törekvés (különösen a magyar népdal világában)
Énekes (esetleg hangszeres) közreműködés csoportos zenei előadásban
Többszólamú művek (vegyeskari is) csoportos éneklése
Csoportos és egyéni éneklés hangszer- kísérettel a tanult zenetörténeti korból
Zenei karakterek, stílusjegyek kifejezése, tanári vezénylés alapján

Zenehallgatás 8 óra

A zene összetevőinek (pl. ütemformák, dallamívek) felismerése, önálló értelmezése hangzó zenei anyagok alapján
Népzenei és műzenei alkotások ismertetése, korszak és stílus jellemzése hangzó vagy írott népzenei forrásanyagok alapján
Zenetörténeti korszakok, stílusok jellemzése hangzó vagy írott dokumentumok felhasználásával
Öntevékeny tanulói munka: könyvtárhasználat adatgyűjtés, képanyaggyűjtés, videó, cd-, egyéb oktatóanyagok használata

Improvizáció 2 óra

Szekvencia készítése megadott alapmotívumra.
Műzenei és ún. népdalperiódus rögtönzése megadott dallamsorral, majd önállóan

Zenei olvasás-írás 3 óra

Hangnem megállapítása kottakép elemzése alapján
Dalok, zeneművek témáinak éneklése szolmizálva violinkulcsban kottáról, a tanult hangnemekben, 3#-3b-ig.
Abc-s hangok azonosítása f-kulcsban (a basszuskulcs szerepe a partitúrában)
Hármashangzatok felismerése kottáról
Elemzési feladatok megadott szempontok szerinti önálló megoldása
Ismert dallamok írása emlékezetből a tanult

Tartalmak

Népdalok a magyar népdal minden műfajából (népballada, sirató, katonadal, betyárnóta, ivónóta, párosító, lakodalmi dal, tánc, nóta)
Énekes anyag a magyar zene történetéből a XVIII. század végéig (történeti énekek, virágénekek)
Középkori dallamok (gregorián ének, trubadúr dal)
Reneszánsz énekes művek
Barokk zeneművek, énekes szemelvények
Klasszikus dalok, zeneművek témái

Népzenei felvételek
Magyar és európai zeneirodalmi alkotások a XVIII. század végéig
A tanult zenetörténeti korok jellemzői, műfajai, stílusjegyei

Dallammodellként: az énekelt és meghallgatott zenei anyag tartalmi (dallamotívumok: műzenei és népzenei periódusdallamok)

Az énekes anyag és a zenehallgatás anyagának ritmikai és metrikai struktúrája, dallamszerkezete, hangneme, formája, kottaképi és hangzásbeli sajátosságai

hangnemekben
Zenei ismeretek

Népzene

3 óra

Népdal; népballada, sirató, katonadal, betyárnóta, ivónóta, párosító, lakodalmas, táncnóta
Népdalok: szerkezete, formája, hangsora, hangkészlete, előadásmódja, stílusa

Zeneelmélet

3 óra

Népi hangszerek: duda, citera, cimbalom, tekerő, népi zenekar
Ritmus: kis nyújtott, kis éles, kis szinkópa, nyolcad triola, tizenhatod triola
Ütemfajták: 3/8, 6/8, 2/2-es ütem
Kottaismeret: 3# 3b előjegyzés, szolmizációs szótagok és abc-s nevek módosításai (a tanult hangnemi keretben); alteráció
Hangsorismeret: pentatónia, diatónia, dúr és moll hangsor, modális hangsorok; moduláció
Hangzatismeret: dúr és moll, szűkített és bővített hármashangzat elve. A T-S-D funkciók elve
Zenei műszavak, előadási jelek: pp, p, mp, mf, f, ff; crescendo, decrescendo, tempo giusto, parlando, rubato, allegro, moderato, andante, staccato, legato; da capo al fine, coda; solo, tutti; opus, numero

Zeneirodalmi

4 óra

A magyar történeti zene műfajai:
Virágének, históriás ének, ungarésca

Az európai zenetörténet műfajai:

Egyházi: gregorián, organum, mise, motetta, korál, kantáta, oratórium, passio, requiem
Világi: kánon, trubadúr dal, madrigál, opera; concerto grosso, szvit, nyitány, preludium, fuga, rondo, variáció, menüett, szonáta, szimfónia, versenymű, vonósnégyes, trio

Zenei szerkezetek, formák:

Homofón és polifón szerkesztés, szekvencia, periódus; triós forma, szonáta-forma

Hangszerek:

Hegedű, brácsa, gordonka, nagybőgő; fuvola, oboa, klarinét, fagott; trombita, harsona, kürt, tuba; ütődob, nagydob, cintányér, triangulum; orgona, zongora, lant, hárfa

Zenetörténet

4 óra

A zenetörténet tanult korszakai:

Középkor, reneszánsz, barokk, bécsi klasszicizmus

Zeneszerzők:

Josquin, Palestrina, Lassus; Purcell, Lully, Monteverdi, Corelli, Vivaldi, D. Scarlatti, J.S. Bach, Händel

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

10 új dallam - népdal, a tanult zenetörténeti korok műdalai, oratórium- és operarészletek - éneklése emlékezetből.

Közreműködés az osztály vagy csoport énekes előadásában.

Zenehallgatás

A középkori, a reneszánsz, barokk és klasszikus zenetörténeti korok stílusjegyeinek ismertetése, továbbá felismerése többször hallott zeneművekben, zeneműrészletekben

Egyes zeneirodalmi alkotások megnevezése témáik, hallott részleteik alapján

Improvizáció

Ritmus improvizálása megadott ritmusképletekkel megadott terjedelemben

Kvintváltó dallamok rögtönzése.

Könnyebb osztinato-ritmus rögtönzése adott dallamokhoz

Zenei olvasás-írás

Ismert dallamok utószolmizálása

3 # 3b ismerete

Hangnemek megállapítása előjegyzés alapján

Ismert dallamok írása violinkulcsban a tanult hangnemekben

Elemzési feladat (hangnem, forma, szerkesztésmód stb.) önálló megoldása tanult zenemű kottaképe alapján.

Énekes- és zenekari partitúrák értelmezése

Dúr és moll karakter felismerése

10. évfolyam

Évi óraszám: 37

Belépő tevékenységek

Éneklés 10 óra

Egyéni éneklés a magyar népzene hajlításokban gazdag anyagából

Más népek dalainak csoportos éneklése eredeti nyelven

Többszólamú művek csoportos éneklése

Csoportos éneklés hangszerkísérettel

Zenei karakterek kifejezése önállóan is

Zenehallgatás 9 óra

A XIX. és a XX. század jellegzetes, meghatározó stílusjegyeinek megismerése a zeneművek hallgatása során

Zenei jelenségek önálló elemzéséhez szükséges szempontok rögzítése és egyéni ismerete.

A romantika és a XX. század új zenei műfajainak, formáinak, egyéb

jellegzetességeinek megállapítása, stílusjegyek hallás utáni összehasonlítása, elemzése.

Egyes zenei műfajok fejlődéstörténetének leírása példákkal

Összefüggések, kapcsolatok megállapítása és értelmezése a zene és társművészetek között.

Önálló könyvtárhasználat adatgyűjtés, képanyaggyűjtés; videó, CD, egyéb oktatóanyagok használata

Improvizáció 2 óra

Aszimmetrikus ütemformákban ritmus rögtönzése.

Zenei olvasás – írás 2 óra

Aszimmetrikus ütemű ritmus és dallampéldák megszólaltatása kottaképről.

Könnyebb aszimmetrikus ritmusok és egyszerű dallamok lejegyzése emlékezetből 3 #-3b-ig

Tartalmak

Régi és új stílusú magyar népdalok

Hazai nemzetiségi és etnikai kisebbségek újabb dalai

Más népek újabb dalai

XIX. századi magyar dalok

XX. századi zenei szemelvények

Énekelhető szemelvények Bartók Béla, Kodály

Zoltán és tanítványaik vokális zenéjéből

Ismertebb zeneművek énekhangon könnyen

megszólaltatható témáinak éneklése

Népzenei felvételek

Népdalfeldolgozások

Művek, műrészletek a XIX. és a XX. század

kiemelkedő zenei alkotásaiból

A zene szórakoztató funkciói a zenetörténetben (különös tekintettel a XIX. és a XX. század zenéjére)

Szórakoztató zene napjainkban

Dallammodellként:

XX. századi zenei (ritmus és dallam-) modellek

A XIX. és XX. századi zene énekelt és

meghallgatott zenei példáinak anyaga

Zenei ismeretek

Zeneelmélet 2 óra	Aszimmetrikus ütemek: 3/8, 5/8, 7/8 Poliritmia Kromatika, egészhangúság, bi- és politonalitás; dodekafónia, atonalitás
Hangszer 1 óra	Angol kürt, cseleszta, gitár, gong, kasztanyetta, kisdob, szaxofon, tamburin, xilofon
Zeneirodalom 3 óra	Népies műdal, magyar nóta, cigány zene; Dal, mazurka, keringő, polonéz; Etűd, fantázia, nocturne, rapszódia; Szimfonikus költemény; a romantikus, ill. nemzeti opera; Balett, operett, musical, chanson; Spirituálé, blues, ragtime, dixilánd, swing, rock, stb. Aktualitások a könnyűzenéből
Zenetörténet 8 óra	Romantika, nemzeti romantika; XX. századi zenei irányzatok: impresszionizmus, expresszionizmus, neobarokk, neoklasszicizmus, folklorizmus, dodekafónia Új kifejezési, megjelenési formák: bruitizmus, aleatória, minimal art, elektronikus zene; filmzene; rock-opera, folk-pop, új jelenségek Zeneszerzők – XIX.sz.ázad: Schubert, Schumann, Mendelssohn, Brahms, Chopin, Dvořák, Csajkovszkij, Muszorgszkij, Liszt, Erkel, Verdi, Wagner Zeneszerzők – XX.század: Debussy, Ravel, Gershwin, R. és J. Strauss, Stravinsky, Honegger, Hacsaturján, Britten, Schönberg, Berg, Penderecki, Lutosławski XX.század: Bartók, Bárdos, Kodály, Lajtha, Weiner és más ma élő szerzők A dzsessz: free és cool dzsessz Filmzene és könnyű zene: Lehár, Joplin, Rota, Bernstein, Presley, a Beatles, Webber; aktualitások

A továbbhaladás feltételei

Éneklés

10 újabb – a Tartalom címszó alatti kategóriákból választott - népdal, műdal, műzenei részlet, könnyebb kórusmű-részlet énekes reprodukálása emlékezetből (mutatók más feladatot oldanak meg)

Zenehallgatás

A XIX. és a XX. század zenei stílusainak felismerése a zeneművek hallgatása során a zene és a társművészetek kapcsolataira utaló példák felsorolása

Improvizáció

Aszimmetrikus ütemű ritmusok rögtönzése megadott ritmus- és dallamkészlettel.

Zenei olvasás- írás

Egyszerű aszimmetrikus ütemű ritmusok és dallampéldák megszólaltatása kottaképről, valamint lejegyzése emlékezetből 3#-3b-ig.

Javasolt zenei anyag

Népdalok

A bolhási kertek alatt
A nagy bécsi kaszárnya
Annyi bánat a szívemen
Béres legény
Beteg asszony
Duna parton vagy egy malom
Elindultam szép hazámból
Erdő mellett estvéledtem
Este, este, de szerelmes
Hej, rozsmaring
Istenem, istenem áraszd meg a ...
Katona vagyok én
Körösfői kertek alatt
Meggötöm lovamat
Megrakják a tüzet
Röpülj, páva
Szép a gyöngyvirág
Szivárvány havasán
Tavaszi szél
Tiszán innen, Dunán túl
Énekes anyag a magyar zenetörténetből
Bocsásd meg Úristen – Balassi ének a Kájoni-kódexből
Hej Rákóczi, Bercsényi
Áll előttem egy virágszál – virágének a XVIII. századból
Ej, haj, gyöngyvirág – Pálóczi Horváth Ádám dalgyűjteményéből
Aranyideim folyása – Kovács Ferenc énekeskönyvéből
Simonffy: Három a tánc
Szentirmai: Csak egy kislány van a világon

Énekes műzenei szemelvények

Alleluja dallamok
Händel: Csordul a könnyem (a Xerxes c. operából)
Beethoven: Örömóda (IX. szimfónia – IV. tétel)
Schubert: A pusztai rózsa (dal)
Schumann: A két gránátos (dal)
Gaudeamus igitur (Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány)
Kodály-Berzsenyi: A magyarokhoz
Kodály: Mikron Dávid (Psalmus Hungaricus)
Gershwin: Porgy dala (Porgy és Bess)
Zenehallgatási anyag
Lassus: Zsoldos szerenád
Bach: h-moll szvit
Bach: egy *preludium és fúga* (a Wohltemperiertes Klavier egyik kötetéből)
Händel: F-dúr szvit (Vízizene)
Haydn: C-dúr („Kaiser”) vonósnégyes – II. tétel (Op. 76. No. 3)
Mozart: A-dúr zongoraszonáta (K. 331)
Mozart: Figaro házassága
Beethoven: V. (Sors) Szimfónia

Beethoven: IX. szimfónia – *IV. tétel*
Beethoven – valamely *versenymű*
Schubert: h-moll (Befejezetlen) szimfónia
Schumann: A két gránátos
Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Mendelssohn: Szentivánéji álom – szvit
Liszt: Les Preludes
Wagner: Nyitány és Walther versenydala a Nürnbergi mesterdalnokok c. operából
Ravel: Bolero
Kodály: Hány János (szvit)
Kodály: Székelyfonó
Kodály: Psalmus Hungaricus
Gershwin: Rhapsody in Blue
Bartók: 15 magyar parasztdal (zongorára) és Nyolc magyar népdal (ének-zongora)
Bartók: Cantata Profana
Bartók: Concerto
Orff: Carmina Burana
Bernstein: West Side Story